

HEILSA

Fjølmiðlar og politikarar fullir av fordómum um tey gomlu

Meirilutin av framtíðarinnar pensjónistum fara at verða í so góðum mentalum og likamligum standi, at tørvurin á traditionellum røktarheimum, soleiðis sum vit kenna tey í dag, fer at minka

Vilmund Jacobsen

At gerast gamal er ikki heilt, sum tað hevur verið. Og um fá ár verður tað slett ikki, sum tað hevur verið.

Skjótt verður okkara núverandi seinasti kapittul á jørðini - hin triði aldurin - víðkaður við einum nýggjum lívskapittuli, hin fjórði aldurin.

Ein stórir partur av teimum gomlu fara í framtíðini at verða so væl fyri mentalt og fysiskt, at hin triði aldurin verður longdur við høgari lívsgóðsku.

- Síðan fara tey gomlu at røkka einum lutfalsliga stuttum fjórða aldri, har deyðin kemur knappliga, og har tey ikki vera seingjarliggjandi á einum røktarheimi í fleiri ár.

Tað sigur dr. med. og rit-høvundurin, Henning Kirk, sum er ein av mest avhildnu granskarunum í aldri í Danmark.

Stórir fordómar

Henning Kirk heldur, at bæði politikarar og samfelag ikki hava nóg neyvt innlit í, hvussu ymisk og individuel eldri parturin av fókinum er.

Hann er ein harður um-mælari av, hvussu vit fram-haldandi síggja upp á tað at gerast gomul.

- Í hesum liggja stórir fordómar. Ikki minst millum fjølmiðlar og politikarar. Men, størsti feilurin er, at vit traðka inn í ein bólk, tá vit gerast gomul - og harvið verða okkara individuella lívskor sópaði burtur.

Henning Kirk vísir á, at tey eldru tá ikki longur eru í vaksnamannabólkinum, men í eldrabólkinum.

- Við at seta øll tey eldru í bás sum potentiell røktarkrevjandi, svíkja vit bæði tey, sum eru illa fyri - og tey, sum eru sterk og væl fyri. Tá myndin er so misvísandi, síggja vit ikki tey, sum veru-

- Við at seta øll tey gomlu í bás sum potentiell røktarkrevjandi, svíkja vit bæði tey, sum eru illa fyri - og tey, sum eru sterk og væl fyri, siga granskarar og professari

liga hava tørvin. Vit skulu gevast við at snakka um tey eldru sum ein bólk, tí tá kunnu vit ikki fyrihalda okkum analytiskt til tað at gerast gamal, og harvið fara fordómarnir bara at veksa.

Hann heldur, at vit skulu verða nógv meira málsliga bevíst um, hvussu vit snakka um tey gomlu og um aldur.

- Ein hópur av slagorðum eru knýtt at aldri. Hugsid bara um eldrakanning, eldra-umsorgan og eldrabyrða, og við hesum verður sligið fast, at tað er aldurin í sær sjálvum, sum skapar trupulleikarnar við eitt nú einsemi, og hetta haldi eg er ógvuliga skeivt.

Samdur professari

Erik Lykke Mortensen, ið er professari á stovninum fyri

Folkesundhedsvidenskab við Keypmannahavnar Universitet, er samdur við Henning Kirk.

- Tað eru ikki minst fjølmiðlarnir, sum hava ein trupulleika. Tá brot verða víst av røktarheimum, er tónin oftast umberandi, og fólk skuldu trúð, at talan er um ein barnagarð.

Kortini halda bæði Erik og Henning, at broytingar eru á veg í okkara sýni á aldri.

- Fólk síggja jú alla tíðina aktiv og vælvirkandi gomul kring um seg, og tí fer fatanin av at gerast gamal stigvist at broytast, sigur Henning Kirk.

Hann vísir á, at meirilutin av framtíðarinnar pensjónistum fara at verða í so góðum mentalum og likamligum standi, at tørvurin á

traditionellum røktarheimum, soleiðis sum vit kenna tey í dag, fer at minka.

- Tað koma færri viðskiftafólk í "butikkina" - eisini innan demens, hóast nógv halda tað øvuta, sigur Henning Kirk og leggur aftrat, at stóru fólkasjúkurnar, diabetes 2, orsakað av fiti og hjartaæðrasjúkum, eisini fara at minka.

Tað fer helst at taka eini 20 ár, áðrenn vit koma so langt, tí so langa tíð tekur tað at útruðda so stórar samfelagstrupulleikar.

- Men, so fáa vit eisini eitt heilt annað slag av sterkum gomlum, sum virkuliga verða "sjálvkoyrandi". Hetta fer eisini at merkja, at meira orka verður til tey, sum veruliga tørva almenna hjálp, sigur Henning Kirk.

Eitt av slagorðunum, sum honum dámar best, eru orðini hjá Esther Møller, fyrrverandi lækna, sum segði: "Vit vera fødd sum kopi, men doyggja sum originalar..."

- Henda útsøgn er so beinrakin. At gerast gamal, skal síggjast sum ein positiv gongd, har vit savna saman royndir, sigur hann.

Einki nýtt

Erik Lykke Mortensen heldur tað ikki vera nakað nýtt, at tey gomlu verða koyrd í ein bólk.

- Vit hava altíð sett aldur-dóm í bás, eins og vit hava gjørt við ungdómin. Men, tíðin, tá vit byrja at síggja fólk sum gomul, hevur flutt seg nógv.

Samstundis, sum pensjónsuppsparingar hjá teim-

um eldri veksa, væntar Erik Lykke Mortensen, at nógv sjálvi vilja gjalda fyri røkt, um tað gerst neyðugt. Tey gomlu fara í framtíðini ikki bara at lata sær tilboð lynda, sum ikki passa til teirra individuella tørv.

Professarin ásannar, at framtíðarinnar ójavnin millum gomul kann gerast stórir, men í takt við, at fleiri sjálvi fara at gjalda um privatar tryggingar, verða tað fleiri almennir pengar til tey, sum ikki eru so vælbjargaði.

- Undir øllum umstøðum noyðast politikarar at mál-rætta sín boðskap nógv betri, tá teir venda sær til pensjónistar - og ikki bara skera allar yvir ein kamb, sigur Erik Lykke Mortensen.

Kelda: www.helse.dk